

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
менеджменту та маркетингу
О. А. Гавриш

Факультет
менеджменту
та маркетингу
(підпис)

« 08 » 10 2019 р.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2020 р.

ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

РОБОЧА ПРОГРАМА кредитного модуля

Перший бакалаврський рівень вищої освіти
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

Денна форма навчання

Ухвалено Методичною комісією
факультету менеджменту та маркетингу
Протокол № 10 від 11.06.2019 р.
Голова методичної комісії ФММ
І. Д. Фартушний

Київ-2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
менеджменту та маркетингу
_____ О. А. Гавриш
(підпис)

« ____ » _____ 2019 р.

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2020 р.

ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

РОБОЧА ПРОГРАМА кредитного модуля

**Перший бакалаврський рівень вищої освіти
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»**

Денна форма навчання

Ухвалено Методичною комісією
факультету менеджменту та маркетингу
Протокол № 10 від 11.06.2019 р.
Голова методичної комісії ФММ
_____ І. Д. Фартушний

Київ-2019

Робоча програма кредитного модуля «Планування і контроль на підприємстві» складена відповідно до програми навчальної дисципліни «Планування і контроль на підприємстві» (12/с).

Розробник робочої програми:
старший викладач, к.е.н. Макалюк Ірина Віталіївна

(підпис)

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри
економіки і підприємництва
Протокол № 10 від 13.06.2019 р.

Завідувач кафедри

_____ П. В. Круш
(підпис) (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2019 р.

© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019 рік
© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020 рік

1. Опис кредитного модуля

Рівень вищої освіти, спеціальність, освітня програма, форма навчання	Загальні показники	Характеристика кредитного модуля
Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Навчальна дисципліна: «Планування і контроль на підприємстві»	Лекції: 36 год.
		Практичні (комп. практи.): 36 год.
Спеціальність: 051 «Економіка»	Цикл професійної підготовки	Лабораторні заняття: не передбачені
Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»	Статус кредитного модуля: обов'язковий	Самостійна робота: 63 год. , у тому числі на виконання індивідуального завдання: 10 год.
	Семестр: 7	Індивідуальне завдання: РР
Форма навчання: Денна	Кількість кредитів (годин): 4,5 (135)	Вид та форма семестрового контролю: екзамен; письмовий

Кредитний модуль «Планування і контроль на підприємстві» належить до підготовки фахівців економічних напрямів.

Предметом кредитного модуля є процес планування та контролювання діяльності підприємства в умовах функціонування в ринковій системі.

Навчальна дисципліна «Планування і контроль на підприємстві» складається з одного кредитного модуля, її засвоєнню передують вивчення дисциплін: «Вища математика», «Економічна теорія», «Фінанси», «Економіка підприємства», «Економіка праці і соціально-трудова відносини», «Економіко-математичне моделювання», «Організація виробництва», «Управління витратами». Вона має зв'язок з дисциплінами загального та професійного спрямування («Стратегія підприємства», «Економічний аналіз», «Проектний аналіз», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», «Антикризове управління підприємством», «Управління проектами», «Потенціал і розвиток підприємства» та ін.) підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої за освітньо-професійною програмою «Економіка підприємства».

2. Мета та завдання кредитного модуля

2.1. Мета кредитного модуля

Метою кредитного модуля є формування у студентів здатностей із:

- розроблення системи планів: бізнес-плану, плану виробництва та реалізації продукції, плану витрат, плану із праці та оплати праці, плану матеріально-технічного забезпечення, плану прибутків, фінансового плану і здійснювати контроль за їх виконанням (ПК-6).

2.2. Основні завдання кредитного модуля

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти після засвоєння кредитного модуля «Планування і контроль на підприємстві» мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- основ планування;
- системи планів підприємства;
- процесів поточного та оперативного планування;
- структур та етапів розробки бізнес-плану підприємства;

уміння:

- володіти методами збору інформації для складання планів підприємства;
- володіти методиками формування виробничої програми підприємства, плану витрат, плану із праці та оплати праці, плану матеріально-технічного забезпечення, плану прибутків, фінансового плану, бізнес-плану;
- вибирати методи прогнозування та планування діяльності підприємств в залежності від різних факторів;
- розраховувати виробничу потужність підприємства, виявляти "вузькі місця" та розробляти заходи щодо їх усунення;
- розрахувати норми виробітку та трудомісткість робіт технологічного процесу;
- встановлювати норми витрат ресурсів на виробничо-технологічну діяльність.

3. Структура кредитного модуля

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Всього	у тому числі			
		Лекції	Практичні (комп. практи.)	Лабораторні	СРС
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи планування діяльності підприємства					
<i>Тема 1.1. Сутність планування і контролю, його особливості на підприємстві</i>	3	2	-	-	1
<i>Тема 1.2. Система планів підприємства</i>	3	2	-	-	1
<i>Разом за розділом 1</i>	6	4	-	-	2
Розділ 2. Планування ресурсного забезпечення, виробництва і збуту продукції					
<i>Тема 2.1. Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту</i>	3	2	-	-	1
<i>Тема 2.2. Планування виробництва продукції</i>	5	2	2	-	1
<i>Тема 2.3. Оперативно-календарне планування і контроль</i>	5	2	2	-	1
<i>Тема 2.4. Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва</i>	9	4	4	-	1
<i>Тема 2.5. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю</i>	9	4	4	-	1
<i>Тема 2.6. Планування персоналу і оплати праці</i>	13	4	8	-	1
<i>Тема 2.7. Планування виробничої інфраструктури</i>	5	2	2	-	1
<i>Разом за розділом 2</i>	49	20	22	-	7
Розділ 3. Планування витрат і фінансів та їх контроль на підприємстві					
<i>Тема 3.1. Планування витрат виробництва</i>	12	4	6	-	2
<i>Тема 3.2. Фінансове планування і</i>	8	4	2	-	2

контроль на підприємстві					
<i>Разом за розділом 3</i>	20	8	8	-	4
Розділ 4. Планування розвитку підприємства					
<i>Тема 4.1. Планування і контроль оновлення продукції</i>	6	2	2	-	2
<i>Тема 4.2. Планування організаційно-технічного розвитку</i>	4	1	1	-	2
<i>Тема 4.3. Бізнес-планування</i>	4	1	1	-	2
<i>Разом за розділом 4</i>	14	4	4	-	6
Модульна контрольна робота	6	-	2	-	4
Розрахункова робота	10	-	-	-	10
Екзамен	30	-	-	-	30
Всього годин	135	36	36	-	63

4. Лекційні заняття

№ п/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
1.	<p>Лекція 1. Тема 1.1. Сутність планування і контролю, його особливості на підприємстві</p> <p>Історія розвитку науки про організацію і планування виробництва. Планування як функція управління підприємством. Системний підхід до планування. Сутність об'єктів планування на підприємстві. Процес планування та прийняття рішень. Концепція контролінгу – інтегрованого інструменту планування і контролю.</p> <p>Завдання на СРС: Формальний, інкрементальний і ситуаційний підходи у плануванні.</p> <p>Основна література: [1-7].</p> <p>Додаткова література: [8-17].</p> <p>Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
2.	<p>Лекція 2. Тема 1.2. Система планів підприємства</p> <p>Функціонування системи планування на підприємстві. Методологія планування: принципи, методи, норми і нормативи. Форми планування та види планів. Фактори, що впливають на вибір форми планування. Організація планування на підприємстві.</p> <p>Завдання на СРС: Комплекси (підсистеми) планування: генеральне, цільове, стратегічне, поточне.</p> <p>Основна література: [1-7].</p> <p>Додаткова література: [8-17].</p> <p>Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
3.	<p>Лекція 3. Тема 2.1. Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту</p> <p>Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку. Вплив життєвого циклу продукції та детермінантів попиту на обсяг збуту. Планування реклами: види та засоби поширення. Планування збуту продукції: основні показники плану та їх розрахунок.</p> <p>Завдання на СРС: Роль оцінки конкурентоспроможності продукції при плануванні обсягу продажу.</p> <p>Основна література: [1-7].</p> <p>Додаткова література: [8-17].</p> <p>Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
4.	<p>Лекція 4. Тема 2.2. Планування виробництва продукції</p> <p>Виробнича програма підприємства, її зміст і оптимізація. Планування обсягів виробництва продукції у вартісному виразі. Товарна продукція, характеристика, склад, розрахунки. Валова продукція, характеристика, планування залишків незавершеного виробництва. Реалізована і чиста продукція, характеристика і визначення в процесі планування.</p> <p>Завдання на СРС: Економіко-математичні методи, що застосовуються у процесі</p>

	<p>оптимізації виробничої програми. Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
5.	<p>Лекція 5. Тема 2.3. Оперативно-календарне планування і контроль Зміст і завдання оперативно-календарного планування. Особливості оперативно-календарного планування в одиничному виробництві. Оперативно-календарне планування у серійному виробництві: системи, календарно-планові нормативи, випередження, заділи. Оперативно-календарне планування у масовому виробництві: системи, календарно-планові нормативи, планування роботи потокових ліній. Завдання на СРС: Планування і оцінка рівня ритмічності виробництва на підприємстві. Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
6.	<p>Лекція 6-7. Тема 2.4. Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва Зміст планування матеріально-технічного забезпечення (МТЗ) та послідовність його розробки. Планування потреби в матеріальних ресурсах. Запаси й регулювання їхніх розмірів: поточний, страховий, підготовчий, транспортний, технологічний. Визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах. Завдання на СРС: Особливості визначення потреби в різних галузях промисловості. Розрахунок потреби в паливі та енергії. Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
7.	<p>Лекція 8-9. Тема 2.5. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, і послідовність розрахунків. Методики розрахунку виробничої потужності. Визначення максимального можливого випуску продукції з наявної потужності. Система показників виробничої потужності. Завдання на СРС: Фонди часу, що використовуються при розрахунках потужності, їхнє визначення і галузі, в яких вони застосовуються. Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
8.	<p>Лекція 10-11. Тема 2.6. Планування персоналу і оплати праці Планування персоналу. Планування потреби в персоналі. Планування продуктивності праці. Планування фонду оплати праці. Методика розрахунків персоналу за різними категоріями. Методика розрахунків плану підвищення продуктивності праці під дією основних техніко-економічних чинників. Методика розрахунку планового фонду заробітної плати за елементами. Завдання на СРС: Матеріальне стимулювання працівників на прикладі вітчизняних підприємств. Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
9.	<p>Лекція 12. Тема 2.7. Планування виробничої інфраструктури Особливості функціонування та планування підрозділів виробничої інфраструктури. Планування забезпечення підприємства технологічним оснащенням. Планування діяльності ремонтного виробництва. Планування енергозабезпечення підприємства. Планування транспортного обслуговування виробництва. Завдання на СРС: Методика розрахунку вантажообороту та вантажопотоків на</p>

	<p>підприємстві.</p> <p>Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
10.	<p>Лекція 13-14. Тема 3.1. Планування витрат виробництва</p> <p>Мета, завдання та послідовність розробки плану собівартості продукції. Розрахунок витрат за техніко-економічними факторами. Планування собівартості реалізованої продукції. Розрахунок калькуляційних статей прямих витрат. Показники планування зниження собівартості продукції.</p> <p>Завдання на СРС: Калькулювання собівартості продукції в різних типах виробництва.</p> <p>Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
11.	<p>Лекція 15-16. Тема 3.2. Фінансове планування і контроль на підприємстві</p> <p>Зміст і завдання фінансового плану. Планування потреби у фінансових ресурсах. Планування прибутковості підприємства, визначення валового і чистого прибутку як основи прибутковості підприємства та методи планування прибутку від операційної діяльності. Аналіз «витрати — обсяг — прибуток» у процесі фінансового планування.</p> <p>Завдання на СРС: Комплексна оцінка фінансового стану підприємства за допомогою «z-рахунку».</p> <p>Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
12.	<p>Лекція 17. Тема 4.1. Планування і контроль оновлення продукції</p> <p>Формування планів оновлення продукції, їхній склад і завдання. Оптимізаційні плани розрахунки оновлення продукції. Планування витрат на підготовку й освоєння виробництва нової продукції. Об'ємно-календарне планування підготовки виробництва нової продукції. Сітьові методи планування підготовки виробництва та освоєння нових виробів.</p> <p>Завдання на СРС: Дослідження факторів, що визначають інноваційну або консервативну орієнтацію підприємства.</p> <p>Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>
13.	<p>Лекція 18. Тема 4.2. Планування організаційно-технічного розвитку</p> <p>Сутність планування технічного та організаційного розвитку. Оцінка технічного рівня розвитку підприємства.</p> <p>Завдання на СРС: Методичні підходи до оцінювання інноваційних проектів.</p> <p>Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p> <p>Тема 4.3. Бізнес-планування</p> <p>Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану. Склад бізнес-плану і технологія його розроблення.</p> <p>Завдання на СРС: Відмінність бізнес-планів щодо сфери застосування, складу предметної галузі, масштабів виробництва.</p> <p>Основна література: [1-7]. Додаткова література: [8-17]. Інформаційні ресурси: [18-25].</p>

5. Комп'ютерні практикуми

Основні завдання циклу комп'ютерних практикумів – виробити у майбутніх фахівців вміння планування, контролю і аналізу діяльності підприємства, виконання техніко-економічних розрахунків та обґрунтування планових і фактичних показників і виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності; оволодіння навичками самостійного прийняття оптимальних рішень з використанням Microsoft Office Excel. Зміст завдань, теорії, прикладів, варіантів рішення задач надається окремо на кожному комп'ютерному практикумі.

№ з/п	Назва теми заняття
ПЛАН ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
1.	Розрахунок виробничої програми підприємства
2.	Складання оперативно-календарного плану виробництва
3.	Розрахунок потреби в матеріальних ресурсах
4.	Планування запасів і розрахунок потреби цехів у матеріальних ресурсах
5.	Розрахунок потреби у виробничій потужності
6.	Контроль ефективності використання виробничої потужності
ПЛАН ПО ПЕРСОНАЛУ І ОПЛАТИ ПРАЦІ	
7.	Визначення потреби в персоналі
8.	Розрахунок продуктивності праці
9.	Планування і аналіз балансу робочого часу
10.	Розрахунок фонду оплати праці
ПЛАН ПО СОБІВАРТОСТІ	
11.	Розрахунок витрат підрозділів виробничої інфраструктури
12.	Розрахунок витрат виробництва за техніко-економічними факторами
13.	Розрахунок собівартості реалізованої продукції за статтями калькуляції
14.	Складання зведеного кошторису витрат
ЗВЕДЕНИЙ РОЗРАХУНОК ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
15.	Розрахунок показників фінансового плану підприємства
16.	Складання плану оновлення продукції
17.	Розрахунок показників плану технічного та організаційного розвитку
18.	<i>Модульна контрольна робота</i>

6. Самостійна робота

Теми, які повністю виносяться на самостійну роботу студентів без наявності лекцій та комп'ютерних практикумів, відсутні.

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальні семестрові завдання виконуються відповідно до робочого навчального плану. Рекомендованим видом індивідуальних завдань денної форми навчання є **розрахункова робота**. Завдання розрахункової роботи наводяться в методичних рекомендаціях. Головне завдання індивідуальної роботи студентів полягає у набутті необхідних умінь і навичок роботи з науковою, спеціальною літературою, а також навчальними посібниками та методичними вказівками, вмінні розраховувати та узагальнювати дію виконаних розрахунків, у час, вільний від аудиторних занять.

8. Контрольні роботи

Навчальною програмою заплановано виконання модульної контрольної роботи.

Цілі проведення модульної контрольної роботи:

1. Перевірка ступеня закріплення студентами матеріалу.
2. Виявлення найбільш проблемних аспектів вивчення дисципліни.
3. Закріплення пройденого матеріалу.

Модульна контрольна робота проводиться з використання розроблених комплексних варіантів завдань з дисципліни. Модульна контрольна робота розрахована на перевірку результатів засвоєння матеріалу, що викладений в 1-4 розділах (згідно навчальної робочої програми кредитного модуля). Завдання на модульну контрольну роботу додаються до робочої навчальної програми.

9. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

РСО надається у вигляді додатка до робочої навчальної програми (додаток А).

10. Методичні рекомендації

Кредитний модуль «Планування і контроль на підприємстві», що забезпечує формування у студентів теоретичних, та економічних знань та практичних умінь на основі:

- **проведення лекцій** у взаємодії студентів і викладача у процесі викладу теоретичного матеріалу, розв'язування проблем, ситуацій, завдань практично-прикладного характеру, структурно-логічних схем, ілюстрацій тощо;
- **практичних занять (комп'ютерних практикумів)** під час організації роботи студентів у складі малих груп на умовах змагання, розв'язування індивідуальних та диференційованих задач, вирішення проблемних ситуацій, проведення партнерських дискусій, ділових ігор, презентацій, навчальних проєктів, які моделюють професійну діяльність майбутніх фахівців в умовах ринку тощо;
- **самостійної роботи студентів** у створенні індивідуальних опорних конспектів, виконанні вправ змістово-пошукового плану, підготовці та виконанні індивідуальних, колективних завдань тощо;
- **проведення екзамену** для виявлення рівня сформованих у студентів теоретичних знань та практичних умінь і навичок з кредитного модуля.

Кредитний модуль «Планування і контроль на підприємстві» забезпечений:

- програмою навчальної дисципліни;
- робочою навчальною програмою;
- рейтинговою системою оцінювання результатів навчання студентів.

11. Рекомендована література

11.1. Базова література

1. Тарасюк, Г. М. Планування діяльності підприємства [Текст] : навч. по-сіб. / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К.: Лібра, 2009. – 368 с.
2. Планування діяльності підприємства :[практикум] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /А.Ф. Бурик, О.М. Світовий, О.Г. Мачушенко ; за ред. А.Ф. Бурика. – Умань : Сочінський, 2012. – 212 с.
3. Іванова, В. В. Планування діяльності підприємства [Текст] : навч. по-сіб. / В. В. Іванова. – К.: ЦНЛ, 2006. – 472 с.
4. Планування діяльності підприємства :навч. посіб. /О.М. Ястремська, К.В. Яковенко, О.О. Ястремська ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Харківський нац. екон. ун-т. – Харків : ХНЕУ, 2011. – 172 с.
5. Брустінов В. М. Планування діяльності підприємства : теорія та практика :навч. посіб. /В.М. Брустінов, Н.І. Колишкіна. – Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2008. – 248 с.
6. Планування діяльності підприємства :навч. посіб. /[О.В. Шимко, В.С. Рижиков, С.М. Грибкова та ін.] ; Донбаська держ. машинобудівна академія. – К. : ЦНЛ, 2006. – 296 с.
7. Пасічник П. С. Планування діяльності підприємства :навчальний посібник / П.С. Пасічник, О.В. Акіліна ; М-во освіти і науки України, Ін-т муніципального менеджменту та бізнесу. – К. : ЦНЛ, 2005. – 256 с.

11.2. Додаткова література:

8. Планування і контроль на підприємстві : навчальний посібник / А.Є. Ачкасов, В.М. Охріменко, І.В. Мількін. - Харків : ХНУМГ, 2014. – 277 с.
9. Баранов О. Г. Планування і контроль на підприємстві : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / О. Г. Баранов. - Севастополь : СевНТУ, 2012. – 218 с.
10. Филипенко О. М. Планування і контроль на підприємстві [Текст] : навч. посібник / О. М. Филипенко, В. А. Гросул. – Харків : ХДУХТ, 2011. – 326 с.
11. Швайка, Л. А. Планування діяльності підприємства [Текст] : навч. по-сіб. / Л. А. Швайка. – Львів: Магнолія, 2007. – 268 с.
12. Зінь, Е. А. Планування діяльності підприємства [Текст] : підручник / Е. А. Зінь, М. О. Турченко. – К.: ВД «Професіонал», 2008. – 320 с.
13. Орлов, О. О. Планування діяльності промислового підприємства [Текст] : підручник / О. О. Орлов. – К.: Скарби, 2008. – 336 с.
14. Максимова, В.Ф. Контроль в управлінні економічними процесами на підприємстві [Текст] : навч. посібник / В. Ф. Максимова. – К.: Лібра, 2008. – 190 с.
15. Контролінг [Текст] : навч. посібник / Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко, О. Г. Дерев'янка, Л. М. Приходько. – К.: КНЕУ, 2008. – 264 с.
16. Владимірова, Л. П. Прогнозирование и планирование в условиях рынка [Текст] : учебное пособие / Л. П. Владимірова. - М.: Издательский Дом “Дашков и К0”, 2005. – 400 с.
17. Хан, Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга [Текст] / Д. Хан. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 940 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-портал Євростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://err.eurostat.ec.europa.eu/>.
2. Офіційний веб-портал Міністерства праці і соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://err.eurostat.ec.europa.eu/>.
3. Офіційний веб-портал Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/.
5. Господарський кодекс України [Текст]: офіц. текст: за станом на 20 січня 2007 р. – Х.: Одісей, 2007. – 240 с.
6. 29. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [Текст] : офіц. текст: станом на 16 червня 1999 р. // Урядовий кур'єр – 1999. – 1 вересня.
7. Закон України про інноваційну діяльність [Текст]: офіц. текст: за станом на 4 липня 2002 р. – № 40-IV.
8. Закон України про оплату праці [Текст]: офіц. текст: станом на 24 березня 1995 р. // Урядовий кур'єр. – 1995. – 18 травня.